

Kaapon Kaiku

III/2018

24. vuosikerta

<http://www.rikantila.fi>

RIKANTILAN KOULUN
KYLÄYHDISTYS ry

SISÄLLYS:

Puheenjohtajan palsta	3
Jumppaa Rikantilan koululla.....	3
La u l u a Lutanjärven rannalta.....	3
Mennyttä, meneillään olevaa ja tulevaakin	4
Pitkä kuuma kesä	5
Ydinjätteen loppusijoitus.....	7
Doc Martinin maisemissa - muutaman päivän irtiotto arjesta.....	11
Ripaus Louhisaaren kartanon varhaishistoriaa	18
Satakunta-kysymyksiä	20

Julkaisija: Rikantilan koulun kyläyhdistys yhteistyössä Eurajoen kunnan kulttuuritoimen kanssa www.rikantila.fi

Painos: n. 155 kpl

Ilmestymisajankohdat: I Maaliskuu
II Kesäkuu
III Syyskuu
IV Joulukuu

Tilaushinta kotimaahan: 7 euroa/vuosikerta

TOIMITUS

RIKANTILA:

Tauno Perkiö (päätoimittaja)
puhelin: 044 9802153
sähköposti: tauperk@gmail.com

SAARI:

Kirsi Hassinen
puhelin: 040 5074843
sähköposti: kirsi.hassinen@tvo.fi

LUTTA:

Mauno Paasilta (lehden tilaukset)
puhelin: 050 568 7147
sähköposti: manu47@eurajokinetti.fi

RITAVUORI:

Marja Hiltunen
puhelin: 040 7170221
sähköposti: hiltunen.marja@gmail.com

RIKANTILAN KOULUN KYLÄYHDISTYKSEN JOHTOKUNTA V. 2018

PUHEENJOHTAJA

Kiikola Heidi 040-7043458

JÄSENET

Capri Tiia 044-5605581

Jasu Hannele 050-4079608

Pörsti Juhani 050-0824501

Vaahensalo Maria 050-3785471

Mikkola Marko 050-4102078

Mäenpää Anna-Mari

Hassinen Kirsi 040-5074843

KOULU

Koulu Rikantilantie 194 27150 Eurajoki

Varjonen Suvi 044-3124247

Puheenjohtajan palsta

Ihanaa syksyn alkua kyläläiset!

Sääet ovat suosineet ennätysellisen lämpiminä ja ennustuksetkin lupailevat tämän jatkuvan. Sateet turvasivat kuitenkin hyvän sienisadon, joten kannattaa käydä sieniretkellä vaikka koko perheen voimin!

Koulu alkoi ja oppilaat ottivat Rikantilassa uuden opettajansa *Suvi Varjosen* hyvin vastaan. Kouluteiden turvaa on ollut Lapintiellä nopeusmittari mittaamassa autoilijoiden nopeuksia. Itse ainakin kuvittelen sen tehneen heti jotain liikennekäyttäytymiselle. Toivottavasti se herättelee ihmisiä riittävästi ja sama meininki jatkuu vielä sen hymynaamojen poistuttua.

Aurinkoista syksyä toivottelee *Heidi Kiikola*, puheenjohtaja

Jumppaa Rikantilan koululla

Koululla on kuntoliikuntaa naisille perjantai-iltaisoin klo 18.30 – 19.30. Teemme lihaskuntoliikkeitä ja venyttelemme jokainen kuntonsa ja voimiansa mukaan. Syyskausi aloitetaan perjantaina 28.9.2018. TERVETULOA!

T: *Helena*

La u l u a Lutanjärven rannalta

Yhteislaulua tulilla Lutanjärven rannalla sunnuntaina 7.10. klo 18
(Kiikolan Eeron mökillä, opastus Lapintieltä).

T E R V E T U L O A

Lutanjärven suojeluyhdistys

Mennyttä, meneillään olevaa ja tulevaakin

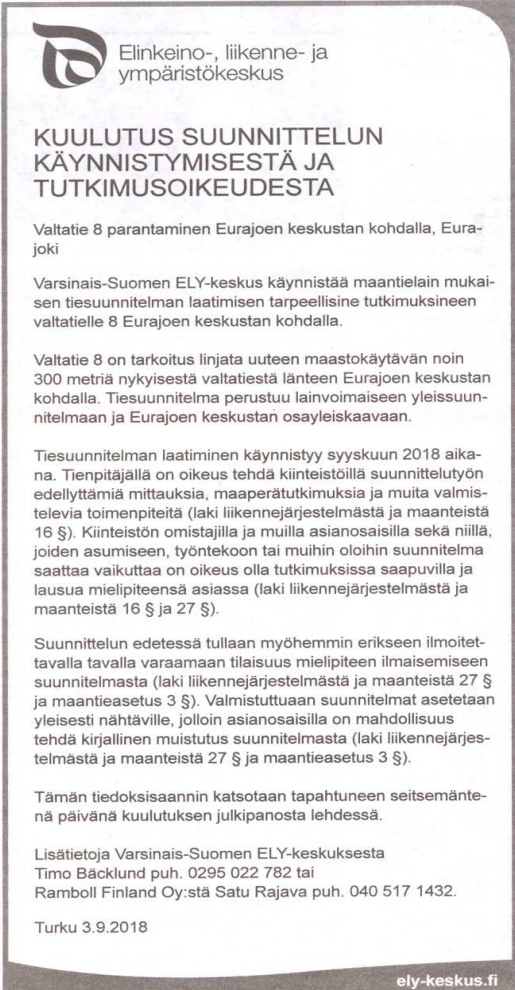
Kuntaliitoksen ensihoito on haihtunut ja yhteistä arkea opetellaan eri toiminnoissa. Eroavaisuuksia on ollut eikä yhteensovittaminen ole kaikilta osin ollut kivutonta. Kipuילua on ollut mm. kouluasioissa (esim. ekaluokkalaisten luokkakoot Luvialla) ja niinkin arkisessa asiassa kuin kukkaruukuissa (vene saatiin takaisin Luvialle). Eteenpäin mennään yhä paremmin ja koko kunnan yhteistä etua opitaan ajattelemaan eri puolilla.

Kesä oli kiireinen, remonttia tehtiin kunnassamme ansiokkaasti ja jopa melkoisella pikavauhdilla Eurajoen keskustan, Kuivalahden ja Lapijoen kouluilla. Sydänmaahan saatiin kokonaan uusi koulu ja Luvian yhtenäiskouluun uusin osa (D). Kuinka monessa Suomen kunnassa rakennetaan noin 30 oppilaalle uusi kyläkoulu tänä päivänä? Rikantilassa edettiin maltillisemmin, meidän syksymme alkoi uuden mukavan rehtorin ja valokuituyhteyden voimin. Sopimukset kuidun vetämiseksi myös Saaren kylälle on tehty ja töiden pitäisi alkaa syksyn aikana. Saattaa olla, että samaan kaivantoon kannattaisi vetää sähkökaapelikin, jotta päästäisiin myrskyherkistä ilmajohdoista tältä osin eroon lähes samalla kaivuutyöllä?

Varsinais-Suomen ELY-keskus käynnistää 8-tien uuden linjauksen ja liittyvien tarkemman suunnittelun Kirkonkylän (ja Lapijoen) kohdalle syyskuun aikana. Virallinen kuulutus asiasta on jo nähtävillä. Suunnittelun edetessä tullaan

myöhemmin erikseen ilmoitettavalla tavalla varaamaan tilaisuus mielipiteiden ilmaisemiseen suunnitelmasta. Suunnitelmat tulevat myös virallisesti nähtäville, jolloin voi tehdä kirjallisia ”muistutuksia” suunnitelmasta.

ELY:n kanssa järjestettävä kokous Lapintien turvallisuudesta on viivästynyt, vaikka tekninen toimi lupasi kokouksen jo ennen kesälomia. Saimme kuitenkin Lapintielle liikennemääriä ja autojen nopeuksia mittaavan hymynaama-taulun tulevan päätöksenteon tueksi. Saaren kirkkotien (Saaristontien uusi nimi) sillallekin on jouduttu asettamaan melkoisen tiukka painorajoitus =(.

 Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

KUULUTUS SUUNNITTELUN KÄYNNISTYMISESTÄ JA TUTKIMUSOIKEUDESTA

Valtatie 8 parantaminen Eurajoen keskustan kohdalla, Eurajoki

Varsinais-Suomen ELY-keskus käynnistää maantielain mukaisen tiesuunnitelman laatimisen tarpeelliseen tutkimukseen valtatielle 8 Eurajoen keskustan kohdalla.

Valtatie 8 on tarkoitus linjata uuteen maastokäytävän noin 300 metriä nykyisestä valtatiestä länteen Eurajoen keskustan kohdalla. Tiesuunnitelma perustuu lainvoimaiseen yleissuunnitelmaan ja Eurajoen keskustan osayleiskaavaan.

Tiesuunnitelman laatiminen käynnistyy syyskuun 2018 aikana. Tienpitäjällä on oikeus tehdä kiinteistöillä suunnittelutyön edellyttämiä mittauksia, maaperätutkimuksia ja muita valmiitelevia toimenpiteitä (laki liikennejärjestelmästä ja maanteistä 16 §). Kiinteistön omistajilla ja muilla asianosaisilla sekä niillä, joiden asumiseen, työnteekoon tai muihin oloihin suunnitelma saattaa vaikuttaa on oikeus olla tutkimuksissa saapuvilla ja lausua mielipiteensä asiassa (laki liikennejärjestelmästä ja maanteistä 16 § ja 27 §).

Suunnittelun edetessä tullaan myöhemmin erikseen ilmoitettavalla tavalla varaamaan tilaisuus mielipiteen ilmaisemiseen suunnitelmasta (laki liikennejärjestelmästä ja maanteistä 27 § ja maantiesetus 3 §). Valmistuttuaan suunnitelmat asetetaan yleisesti nähtäville, jolloin asianosaisilla on mahdollisuus tehdä kirjallinen muistutus suunnitelmasta (laki liikennejärjestelmästä ja maanteistä 27 § ja maantiesetus 3 §).

Tämän tiedoksisaanin katsotaan tapahtuneen seitsemäntenä päivänä kuulutuksen julkipanonsta lehdessä.

Lisätietoja Varsinais-Suomen ELY-keskuksesta
Timo Bäcklund puh. 0295 022 782 tai
Ramboll Finland Oy:stä Satu Rajava puh. 040 517 1432.

Turku 3.9.2018

ely-keskus.fi

Vuoden 2018 talousarvion toteutuminen näyttää kunnassamme hyvältä, ja kassavarat ovat selkeästi paremmat kuin viime vuonna tähän aikaan. Vuoden 2019 talousarvion valmistelu on täydessä vauhdissa, joten nyt alkaa olla viime hetket saada sinne mukaan esim. investointeja.

Evangelisluterilaisen kirkon seurakuntavaalit osuvat isänpäivään. Toivotaan, että saadaan omalta alueeltammekin edustus Eurajoen seurakunnan kirkkovaltuustoon. Huhtikuussa 2019 on eduskuntavaalit. Moni nykyinen edustaja on ilmoittanut jättäytyvänsä pois, joten mielenkiintoa riittää uusien asetelmien vuoksi Satakunnassakin. Hyvähän se olisi, jos Eurajoeltakin joku saataisiin mukaan.

Pitkä kuuma kesä

Tänään elokuun toiseksi viimeisenä päivänä sen voi todeta alkavan olla ohi. Kuitenkin juuri tänään ihan kuin tilauksesta seurakunnalta tuli Kirkkoviesti, jossa heti alkajaisiksi kirkkoherra Asko Riihimäki toteaa Popedan aikanaan laulaneen pitkästä kuumasta kesästä - ja sitä kun itse olin turhaan joutunut miettimään, että kuka/mikä se olikaan.

On kohta viikko siitä kun radiossa todettiin (pe 24.8.), että on 63. päivä, jona jossain päin Suomea lämpötila on noussut ainakin hellerajalle, 25 asteeseen. Sitä ei kukaan varmaan pysty

Maakuntavaalit ovat sitten vuorossa aikaisintaan toukokuussa 2019.

Omalta kohdaltani tämänvuotinen pesiskausi alkaa EuVen D-poikien huoltajana olla yhtä peliä vaille kopiteltu. Hemmottelin poikaakin; hän sai elämänsä ekan ihkauuden mailan. Johan sitä on viides vuosi pesiksen parissa alkamassa. Tätä kirjoittaessa lensi vain yksi pallo hukkaan... Se tarkoittaa, että huomenna onkin laatuaikaa perheen parissa kun etsitään palloa puidulta pellolta. Jos hyvin käy, niin sen jälkeen voimme päästä vielä sienä poimimaan.

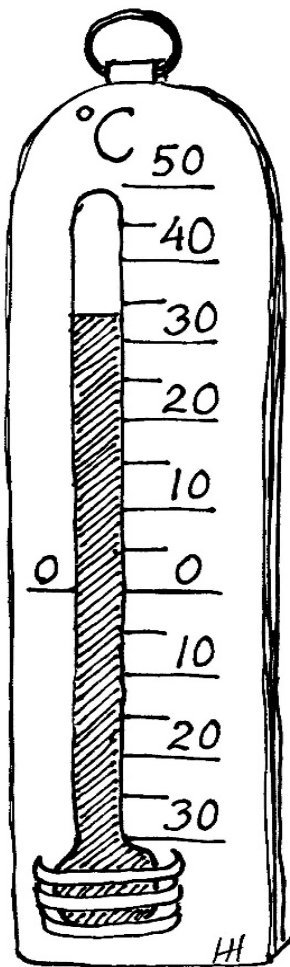
Syysterveisin,

*Teidän
Kirsi Hassinen*

todistamaan, etteikö tämä olisi kaikkien aikojen lämpimin tähän astisista Suomessa. Olikohan kesä 1942, jolloin on päästy lähelle. Sekin on tullut koettua, mutta jotenkin mielikuvissa kaikki kesät silloin on ollut pelkkää auringonpaistetta, vaikka maassa on ollut sota, ankara puute ja suru.

Kun heinäkuun 17. ja 18. päivänä meillä lämpö kävi 36 asteessa, oletin maan lämpöennätyksen tulleen rikotuksi, mutta olemmekin itse olleet kaikkein kuumimmalla alueella, ja onkohan se Lieksa, jossa joskus on mitattu 37°. Senkin varmaan täytyy olla ennenkuulumatonta, kun 15.7. ja 2.8.

välisenä aikana peräti 13 päivänä lämpötila on käynyt vähintään 30 asteessa.

“Viluvuosi viljavuosi” on Satakunnan Kansan mukaan ahlaislainen sananparsa. Aiemmin olen kuullut sanottavan, että vilu viljan kasvattaa ja helle heinän. Tänä kesänä sateettomuus yhdessä helteen kanssa teki sen, ettei tullut edes heinävuotta, ja nyt koko kansakunnan murheena tulisi olla vähiin käyneiden karjatilojen selviytyminen seuraavaan satokauteen. Tässä vaiheessa kun jo kuuluu uutisia ruokapulasta johtuviin teurastuksiin turvautumisesta. Mikäli

syyskuussa vielä riittää lämmintä ja saadaan sateita, tuorerehutilanne saattaa parantua, mutta mistä saadaan hevostilojen tarvitsemaa kuivaheinää? Vaikka ukkossateetkin ovat harvinaistuneet, tänä kesänä tilakohtaista apua niistä jonkin verran saattoi olla. Omakohtaisesti ikimuistettavaa on ainakin se, kun vasta heinäkuun lopun hyvä ukkossade sai talvipերunani kasvuun, ja sen vasta kukkiessa kaura vierestä jo puitiin, 20.8. Viljalle sade tuli kuitenkin aivan liian myöhään ja puimamies uskoikin, ettei kauran paino täytä kauppakelpoisuusvaatimusta. Keväällä muistan ihmetelleeni, kun pellolle tulon kanssa ei tuntunut olevan kiirettä, mutta tänä vuonna siihen olisi ollut aihetta, sillä sellaistaikin on kuulunut, että jotkin hätäisemmät kylväjät ovat päässeet aivan tyydyttäviin tuotoksiin.

Itämeren fosforikuormituksesta viljelijää tuskin tänä vuonna voidaan syyttää, mutta sinilevälautat ovat silti olleet murheena, ja sen rinnalle huolenaiheeksi on noussut merien muoviviroskaaminen. Kun läheinen soke-rijuurikaspelto jäi keväällä paljolti taimettumatta, niin sateiden tultua rikkaruohokasvusto on ottanut vallan, mikä varmistaa viljelykasvuston täydellisen epäonnistumisen. Epäiltyäni viljelijälle torjuntaruiskutukset katsotun kannattamattomiksi, kuulin, että EU-määräysten mukaisten enimmäisruiskutusten jälkeen viljelijä on ollut voimaton. Vaikka kaikki negatiivinen on totuttu pistämään hallituksen syyksi,

nyt ollaan tilanteessa, josta Suomen hallitusta tuskin voidaan syyttää.

Tämä kuivuus sai minut 1.9. tutkimaan myös pitkäaikaistilastojani, eikä tarvinnut mennä vuotta 1999 pidemmälle, kun löytyi ennätyskuiva suvi sademäärään verratessa. Vaikka minulla silloin ei vielä ole ollut lämpötilamerkintöjä, kuivuutta tuskin tämän vuotista pahempaan ainakaan on syytä pitää. Suoranaista hölmöyttä oli kuitenkin sellaisena vuonna ryhtyä pesemään kellaria painepesurilla ja vetää kaivo kuivaksi. Takana oli kuitenkin ennätysmärkä ja kurainen vuosi, joten kellarikin oli pestävä.

Tuosta tulikin mieleeni, että vuoden vaihteessa on 20 vuotta siitä, kun ääriään myöten vettä täynnä ollut Saarenoja kaivettiin kovilla pakkasilla, ja miten edullista ja tarpeellista se olisi tehdä tällaisen kesän jälkeen.

– *Matti Virta* –

J.K. Otsikon oikeellisuutta vahvistakoon se, että 8.9., *Mika Kareksen* 40-vuotisjuhlakonsertin päivänä, lämpötila nousi hellelukemiin vielä ainakin 64:n kerran tänä kesänä. Kaikkien aikojen syyskuun lämpöennätys lienee kuitenkin vuodelta 1938 eli 80 vuoden takaa, silloin kun on mitattu 27,8°, mikä on 0,5° enemmän kuin Turussa nyt mitattu 27,3°.

– *Matti Virta* –

Ydinjätteen loppusijoitus

Luin sanomalehdestä, että suomalaisten kriittisyys ydinjätteen kallioon tehtävää loppusijoitusta kohtaan on kasvanut selvästi. Aiemmin, vuonna 2007 toteutetussa kyselyssä väittämän ”Ydinjätteet voidaan turvallisesti loppusijoittaa Suomen kallioperään” hyväksyi 40 % vastaajista. Uudemmassa, vuonna 2016 tehdyssä kyselyssä hyväksyjä oli enää 32 %. Selvästi eri mieltä olevien osuus oli kasvanut peräti 50 prosenttiin. Tutkimuksen otos kattoi koko maan ja oli

kooltaan 4000 suomalaista. Olisi kyllä mielenkiintoista tietää, poikkeavatko eurajokelaisten mielipiteet muualla asuvien mielipiteistä. Olkiluodon voimaloiden korkea-aktiivisten jätteiden loppusijoitus alkanee vuonna 2020.

Kun analysoidaan jonkun toimenpiteen turvallisuutta, on mielekästä erottaa kaksi asiaa: 1) Kyseisen toimenpiteen **riski** (todennäköisyys epäonnistua). 2) Jos riski toteutuu, mitkä ovat **todennäköiset seuraukset**, ja mitkä ovat

pahimmat mahdolliset seuraukset.

Yritän noudattaa tällaista kaavaa seuraavassa jutussani.

Käydäänpä ensin läpi joitakin perusasioita. Alkuaineita esiintyy luonnossa 92 tai 94 erilaista riippuen laskentatavasta. Lisäksi on olemassa parikymmentä keinotekoisia alkuainetta, jotka ihminen on luonut. Näitä keinotekoisia aineita nimitetään joskus transuraaneiksi. Kaikista alkuaineista on useita ”versioita”, joita nimitetään *isotoopeiksi*. Saman aineen isotoopit käyttäytyvät kemiallisesti kaikki samalla tavalla, vaikka niiden ydin on erilainen. Usealla aineella on yksi tai muutama pysyvä isotooppi ja useita radioaktiivisia isotooppeja, jotka hajoavat itsestään lähettäen samalla säteilyä. Esimerkiksi litiumilla on kaksi pysyvää isotooppia Li-6 ja Li-7 ja kolme hajoavaa isotooppia Li-5, Li-8 ja Li-9. Toisaalta jodilla on yksi pysyvä isotooppi I-127 ja peräti 37 hajoavaa isotooppia. Transuraaneilla ei ole pysyviä isotooppeja.

Radioaktiivisen aineen *puoliintumisaikalla* tarkoitetaan aikaa, jonka kuluessa aineen (isotoopin) ytimistä on puolet hajonnut, ja samalla ko. aineen säteilyn määrä on laskenut puoleen alkuperäisestä. Puoliintumisaika on kullekin isotoopille ominainen vakio, eikä sitä voida millään keinolla muuttaa. Lyhyen puoliintumisaajan radioaktiivinen aine hajoaa nopeasti ja säteilee aluksi rajusti, mutta hiipuu pian ja häviää lopuksi kokonaan ja lakkaa

säteilemästä. Toisaalta pitkän puoliintumisaajan aine säteilee vähän, mutta pitkän aikaa. Esim. Uraanin U-235 puoliintumisaika on noin 700 miljoonaa vuotta ja se on näin ollen säteilyn puolesta lähes vaaratonta.

Reaktorista poistetussa ydinjätteessä on paljon lyhyen puoliintumisaajan radioaktiivisia isotooppeja, joiden säteily on aluksi voimakasta, mutta loppuu nopeasti. Paljon hankalampia ovat hajoamisketjut. Hajoamisketjussa radioaktiivinen aine hajoaa toiseksi radioaktiiviseksi aineeksi ja se kolmanneksi jne. kunnes viimein syntyy stabiili isotooppi. Hajoamisketjujen ja niissä esiintyvien lyhyen puoliintumisaajan isotooppien vuoksi ydinvoimalan käytetty polttoaine säteilee kymmeniä vuosia vaarallisen voimakkaasti ja kehittää lämpöä. Juuri siksi käytettyä polttoainetta säilytetään ensin käytetyn polttoaineen varastossa maan pinnalla vesialtaissa noin 40 vuotta. Sen jälkeen ydinjätteen aktiivisuus on laskenut noin tuhannesosaan alkuperäisestä, eikä tehokas jäähdytys ole enää tarpeellista. Silloin loppusijoitus kallioon voidaan tehdä.

Nyt voimmekin mennä tämän jutun varsinaiseen asiaan. Kaikkialla, missä ydinvoimaloita on, on myös käytetyn ydinpolttoaineen varastoja. Tällainen varastointi vaatii jäähdyttävän veden saantia ja tietysti toimivia pumppuja. Vuonna 2011 sattui suuri maanjäristys meren alla Japanin Fukushiman ydinvoimaloista itään. Pikasulku pysäytti tuotannossa olleet reaktorit.

Maanjäristys rikkoi voimaloiden yhteydet Japanin sähköverkkoon. Aluksi tilanne oli hallinnassa, koska Fukushima laitoksilla oli dieselkäyttöisiä generaattoreita, joilla voitiin tehdä sähköä. Maanjäristys aiheutti kuitenkin valtavan, noin 15 metriä korkean tsunamin, joka hieman myöhemmin tuhosi dieselgeneraattorit. Tästä seurasi kolmen reaktorin ytimen osittainen sulaminen ja radioaktiivisia päästöjä.

Maanjäristyksen aikaan nelosreaktori oli sammutettu huoltoseisokkia varten ja kaikki polttoaine oli siirretty reaktorista pois käytetyn polttoaineen altaaseen. Kun tsunami katkaisi laitokselta sähköt, tämän varastoaltaan jäähdytyspumput lakkasivat toimimasta. Veden lämpötila alkoi nousta, ja lopulta vesi alkoi kiehua. Altaaseen pyrittiin tuomaan vettä jopa helikoptereista pudottamalla. Suurimmat radioaktiiviset päästöt tulivat tuhoutuneista kolmesta reaktorista, mutta myös ydinjätteen varastoaltaasta tuli osa päästöistä.

Palataanpa Suomeen ja Eurajoelle. Olkiluodon laitoksilla käytetyn polttoaineen jäähdytys on varmistettu moninkertaisesti, ja normaalioloissa onnettomuuden riski on erittäin pieni. Epätavalliset tapahtumat (vrt. Fukushima tsunami) aiheuttavat kuitenkin riskin, mutta sen todennäköisyyttä on mahdoton arvioida. Lähinnä mieleen tulee taivaalta putoava lentokone tms.

Mitkä ovat sitten seuraukset, jos riski toteutuu? Pahimmassa tapauksessa radioaktiivisia aineita pääsee ilmaan, ja lähiympäristössä on tehtävä evakuointi. Fukushimassa evakuoitiin kaikkiaan 170 000 ihmistä. Kukaan ei tietävästi saanut kuolettavaa säteilyannosta.

Ydinjätteen siirtäminen paikasta toiseen aiheuttaa onnettomuusvaaran. Loppusijoituksessa jätteen siirtämisessä on tietysti jokin riski. Toisaalta kerralla käsiteltävä jäte-erä on pieni, joten onnettomuuden seuraukset olisivat suhteellisen vähäiset. Sivumennen sanoen, jos Pyhäjoelle rakennettavan laitoksen jätteet tuodaan Eurajoelle, jätteiden kuljetus lisää onnettomuusriskiä.

Entä sitten kun jätteet on saatu kallion sisään? Loppusijoituksen turvallisuudesta saa lukea ja kuulla toisinaan kummallisia mielipiteitä. Eräs porilainen tuttavani kommentoi asiaa näin: ”Mistä tiedätte, etteivät ne jätekapselit rikkoutu parin sadan vuoden kuluttua? Sitten me kuolemme kaikki!” Taisin sanoa ensin, että 200 vuoden kuluttua olemme kyllä muutenkin vainajia... Mutta vakavasti puhuen, jätekapselien rikkoutumisriskin arvioimiseen ei asiantuntemukseni riitä, mutta luulen, että se on lyhyellä (0 - 200 v) aikavälillä pienempi kuin onnettomuusriski jätteiden säilyttämisessä vesialtaissa on. Vesialtaissa säilyttäminen kun vaatii toimivia pumppuja yms. laitteistoja.

Mitä sitten tapahtuu, jos jätekapselit rikkoutuu esim. 100 vuoden kuluttua?

Ensinnäkin jätteiden radioaktiivisuus on kuluneena aikana vähentynyt suuresti, ehkä miljoonasosaan siitä, kun ne poistettiin reaktorista. Pahin asia olisi pohjaveden saastuminen, vaikka on vaikea ymmärtää, mikä ilmiö nostaisi radioaktiiviset aineet riittävän ylös pohjavesikorkeuteen. Jos näin kuitenkin kävisi, se johtaisi pohjaveden käyttökieltoon lähialueella loppusijoituspaikasta. Pohjaveden liikkeet ovat melko hitaita, ja näin ollen aikaa varautua tilanteeseen olisi runsaasti. Ei tällainen tilanne mikään maailmanloppu olisi, jossa ihmisiä kuolisi. Tuskinpa edes mikään evakuointi olisi tarpeen.

Eräs asiantunteva professori esitti, että jääkauden aikana jään paino aiheuttaa kallioon muutoksen, joka murtaa jättekapselit. Jääkausia on ollut maapallon historian aikana noin 100 000 vuoden välein syistä, joita ei tarkalleen tunneta. Viimeisin jääkausi päättyi Suomessa noin 13 000 vuotta sitten. On tietysti mahdotonta ennustaa, milloin seuraava jääkausi alkaa. Oletetaanpa, että vaikkapa 50 000 vuoden kuluttua Eurajoen päällä on kilometri jäätä. On selvää, ettei nykyinen väestömäärä tai elämänmeno ole alkuunkaan mahdollinen sellaisissa oloissa. Jos täällä

joitakin ihmisiä on, heillä on taatusti suurempia murheita kuin jään alla yli kilometrin syvyydessä lähes loppuun hiipuneitten ydinjätteiden vaarat.

Lehdissä näkyy toisinaan juttuja, joissa selitetään ydinjätteiden olevan ”tappavan vaarallisia” jopa 100 000 vuotta. Kai ne jätteet ovat tällaisenkin ajan kuluttua tappavia, jos niitä aletaan syödä. Jos ei muuten, niin ainakin sen takia, että uraani, lyijy ym. raskasmetallit ovat perin epäterveellisiä syötäväksi.

Kaiken kaikkiaan mielipiteeni tuli varmaan selväksi: Korkean radioaktiivisuuden jätteet on turvallisempaa haudata kallioon kuin säilyttää niitä ”ikuisesti” maan päällä vesialtaassa. Sekä onnettomuusriski on näin pienempi että riskin toteutumisen seuraukset lievempiä.

Lopuksi: Koskapa kyläyhdistyksemme alueella on useita ihmisiä, jotka työskentelevät Posivalla tai TVO:lla, olisi hyvä, jos heistä joku kommentoisi tätä juttua ja korjaisi mahdolliset virheet.

– Tauno Perkiö –

Doc Martinin maisemissa - muutaman päivän irtiotto arjesta

Me kaikki tiedämme, että arjen rutiinit, tutut ja turvalliset, mutta välillä niin puuduttavat. Siksi on kiva vähän irtautua ja lähteä pienelle matkalle. Itse olin aika tarkalleen neljä vuorokautta poissa kotoa, eli perjantaiaamusta seuraavaan tiistaiamuun, kun olin varannut matkan Englantiin, tv-stä tutun Doc Martinin ja Agatha Christien maisemiin tutustumista varten. Matka alkoi ajomatalla Hki-Vantaalle ja tuttuun tapaan reittinä oli Panelia-Laihia-Harola, joka on nopein tie Irjanteelta kakkostielle. Ajomatka aamuyöllä, kun muita kulkijoita ei ole, on sinänsä jo elämys, kun päivä valkenee ja vatsassa kihelmöi pieni jännitys. Kuuntelin Ylen yöradiolähetystä ja sieltä tuli vanhempaa musiikkia, mm. Päivi Paunun tunnetuksi tekemä ”Oi niitä aikoja” Mary Hopkinin esittämänä eli ”Those were the days”, ja vaikka kappale kesti yli neljä minuuttia, se ei tuntunut liian pitkältä, kun samaan aikaan sai ihailta kauniita maalaismaisemia ja nousevan auringon ensi säteet tulivat näkyviin idästä. Olen aika kokematon matkailija ja lentäminen jännittää aina etukäteen, mutta matka meni hyvin, hirvieläimiä ei onneksi näkynyt ja kello näytti noin puoli kuutta, kun kurvasin Lentoparkin, sen aidon ja alkuperäisen, portista sisään.

Vastassa oli kuitenkin epämukava yllätys, joka sai hetkeksi tuntemaan paniikkia. Alue olikin täynnä! Onneksi

varapaikka oli olemassa, ja ystävällinen mieshenkilö neuvoi tulijoille kerta toisensa jälkeen, miten sinne löytää ja antoi vielä varmuuden vuoksi kartan. Paikoitus sinne ei sujunut ongelmitta; parkkitaloon ajettaessa oli puomi, joka kyllä aukesi pankkikorttia koneelle näyttäessä, mutta se ei suostunut antamaan minkäänlaista parkkilippua, vaikka kuinka paineli ja naputteli. Teki mieli jo potkaistakin laitetta, mutta se ei varmaan olisi hyödyttänyt mitään. Takana oli neljän auton jono, ja sieltä kuului kärsimätön kehoitus ajaa sisään vaan. Ajoin, mutta jätin auton epävarmoissa tunnelmissa, kuinka saada se ulos talosta paluumatkalla. No, se olisi sen ajan murhe, bussilla kuitenkin pääsin lentokentälle ja lähtöselvitykseen, jonka tein ensi kertaa itse automaatilla. Olipa se helppoa, vaikka sitäkin olin jo hermoillut etukäteen. Matkalaukun jätön sai tehdä itse, ensin viivakoodi laukusta lukien, ja sitten turvatarkastus, ja suurin stressi oli ohi. Lentokone oli iso, kaksi käytävää ja 9 paikkaa samalla rivillä, ja vaikutti uudehkolta. Kohta noustiin korkeuksiin ja sai valita elokuvan, jota halusi katsoa, jokaisella oli oma näyttönsä seuraavan penkin selkänojassa.

Lentomatalla on aina kiva arvailla, että onkohan tuo ja tuo tulossa samalle matkalle. Vierustoveri, Annikki, olikin samoissa aikeissa. Lontoon Heathrowssa matkalaukkuja hihnalta odotellessa heitä löytyi lisää ja loput

sitten oppaamme Marjon luota, kaiken kaikkiaan 26 henkeä. Bussia ja kuljettaja-Keviniä odotellessa ehdin tutustua muutamaan retkueemme jäseneseen. Ikähaitari oli 18-vuotiaasta Teemusta 86-vuotiaaseen Marjattaan. Muutama matkusti yksin ja jotkut perheineen; kaikki olivat enemmän tai vähemmän anglofiilejä ja Docin faneja; jotkut taas vaikuttivat tuntevan Christien tuotannon tarkasti ja odottivat Christien kesäkotiin tutustumista kaikkein innokkaimmin.

Alkumatka oli moottoritietä, jota edettiin ripeästi ja useaa kaistaa. Turvaväleistä ei ollut mitään tietoa, mutta kaikki kulkijat vaikuttivat varmoilta ajajilta, joten ei kai ollut syytä huoleen. Pienemmät tiet ovat kapeampia kuin Suomessa ja tiheiden pensaiden ja lehtipuiden reunustamia. Reilun tunnin ajon jälkeen pääsimme pikkuteille, idyllisiin kyliin ja kauniisiin laaksomaisemiin. Ensimmäinen pysähdyspaikka oli Middle Wallop, joka sijaitsee Lontoosta lounaaseen ja mikäpä olisi ollut luontevampi taukopaikka kuin publi, tällä kertaa George Inn nimeltään. Opas tarjosi jokaiselle pienen juoman, ja ne juomat nautittuamme jatkettiin Nether Wallopiin, joka nimensä mukaisesti oli edellisen paikan ”alapuolella.” Se oli tutustumisen arvoinen paikka herttaisine olkikattoisine taloineen, ruusuineen ja muine istutuksineen. Juuri ketään ei liikkunut kylän raitilla, joten saimme rauhassa ihastella tunnelmaa. Kylässä on kuvattu Miss Marple-

elokuvia ja aivan totta, hetken oli helppo kuvitella, että vanha salapoliisirouva sukeltaisi esiin seuraavan kulman takaa. Kylää halkoi viehättävä, yllättävän kirkasvetinen joki ja siellä oli ”tietysti” myös publi ja kirkko. Helposti olisi tuntenut olevansa jossakin 50-luvulla, ellei talojen väleihin olisi pysäköity uudehkoja autoja, jotka olemassaolollaan pilasivat monta idyllistä valokuvausnäköalaa.

Seuraava tutustumiskohde oli Salisburyn katedraali, joka on valmistunut 1200-luvulla. Se on mahtava kirkkorakennus, jonka joka kolkkaan tosin emme ehtineet tutustua. Sen kellotorni näytti kohoavan aina pilviin asti, katedraalin kahvilan kattoikkunan läpi katsottuna, sillä se on peräti 123 metriä korkea. Kävimme vilkaisemassa myös Magna Cartaa, tai oikeastaan sen jäljennöstä, joka on historiallisesti mittaamattoman arvokas. Sitä säilytettiin jonkinlaisessa teltassa,

eikä sitä saanut valokuvata. Vartija oli vierellä valvomassa, ettei kukaan nappaisi sitä mukaansa. Magna Carta on vuodelta 1215 peräisin oleva Britannian säädöskokoelma, meidän perustuslakikokoelmaamme vastaava, tai oikeastaan sellaisen ensimmäisiä versioita maailmassa.

Salisburyn kaupunki on viime aikoina mainittu myös Suomen tiedotusvälineissä, koska se oli hermostuttava saaneen Sergei Skripalin kotikaupunki. Katedraalin puistossa oli pysäyttävä teos: reilu tuhat pientä valkoista, ihmistä esittävää kipsipatsasta oli asetettu nurmelle riviin makaamaan. Teos symboloi viisi kuukautta kestänyttä ja valtavan paljon kaatuneita vaatinutta Sommen taistelua, jonka britit ja saksalaiset kävivät vuonna 1916.

Matkalla yöpymispaikkaamme, Livermead Hoteliin Torquayssa, tuli rajuja sadekuuroja, mutta perillä oli mitä kaunein kesäpäivä. Pyörähdimme bussilla keskustassa, ennen kuin jatkoimme hotelliin. Torquay sijaitsee Devonissa, Etelä-Englannissa, ja sen rantoja huuhtovat Pohjois-Atlantin vedet. Kaupunki on Agatha Christien synnyinpaikka, ja siellä oli paljon hänelle tärkeitä paikkoja, kuten Grand Hotel, jossa hän vietti häyönsä ensimmäisen aviomiehensä kanssa vuonna 1914. Grand Hotel sijaitsee aivan Livermeadin vieressä ja toimii edelleen.

Salisburyn katedraalin kipsipatsaat

Näkymä hotellin edustalta oli suoraan avomerelle, ja jos olisi lähtenyt purjehtimaan kaakkoon, olisi päätynyt Englannin kanaaliksi kutsutulle merialueelle. Hotellimme oli viehättävä sekoitus nykyaikaa upeine uima-altaineen ja vanhempaa aikaa 50-luvun sisustuksineen. Ruokasali ja huoneet oli kalustettu prameaan tyyliin. Huoneissa viipyili vanhan ajan tunnelma; etenkin wc:ssä, jossa oli vanhanaikainen pytty puisella istuinrinkelalla ja isolla

Näkymä hotellin edustalta

vesisäiliöllä varustettuna, ja tietenkin kylpyamme ja hanat erikseen kuumalle ja kylmälle vedelle. Silti kuuma ei ollut kovin kuumaa eikä kylmä kovin kylmää.

Joka puolella kaupunkia kasvaa palmun näköisiä puita, jotka antavat vaikutelman etelän rantakaupungista, mutta ne ovat ”kaalipuita” (Cabbagetree tai Torquaypalm), jotka ovat alun perin kotoisin Uudesta Seelannista. Tutustuimme hetken aikaa hotelliin ja heti oli tietysti pakko ottaa kuvia rantanäkymistä, sitten vuorossa oli illallinen. Pitkä ja perusteellinen sellainen, eli neljä ruokalajia, joista kolme piti valita itse muutaman eri vaihtoehdon joukosta ja ne tarjoiltiin pöytiin. Kaiken kaikkiaan kesti liki kaksi tuntia, ennen kuin ruokailu oli ohi, koska tarjoilu oli loppujen lopuksi aika hidasta. Seuraavana päivänä kuulimme, että olimme osaksi itse siihen syypäitä, koska hyvin opetetut ja kohteliaat tarjoilijat olivat odottaneet, että jokainen pöydässä istuja sai syödyksi loppuun, ennen kuin toi seuraavan ruokalajin. Me suomalaiset emme ole tottuneet tällaiseen, vaan joku saattoi jättää lautaselleen jotakin ja tämä tulkittiin siten, että ko. henkilö ei ole vielä lopettanut. Otimme tästä opiksi seuraavia illallisia varten.

Mitäpä ruuasta osaisi sanoa... melko mautonta ja niin englantilaista... Possua, kanaa, erilaisia kaloja, mm. lahnaa ja meriharjusta. joka on täällä kutakuinkin harvinainen kala. Väliruokana oli mm. lihalientä, joka ehkä oli haudutettu

lihasta, eikä vain liotettu kuutiota kuumaan veteen, ja maustettu inki-väärillä. Sen sijaan keiton vaihtoehtona, niin ikään väliruokana tarjoiltu sorbetti tuntui oudolta. Jälkeen päin mietin, että sen kai oli tarkoitus raikastaa suuta seuraavaa makunautintoa, eli pääruokaa varten. Vihannekset olivat hyvin maustettuja ja paras osuus illallisessa. Niistä ei jäänyt mitään totkoja, kuten lihasta ja kaloista näytti jäävän. Tunnelma ruokasalista oli kuin vanhoista elokuvista. Pianisti soitti taustalla vanhoja sävelmiä, kuten Merilinjan tunnusmusiikkia. Se oli ohjelmiston ainoa kappale, jonka tunnistin, mutta meni mielestäni vähän nuotin vierestä jossain kohtaa.

Jälkiruuissa oli useampia vaihtoehtoja, erilaisia kakkuja ja hedelmäsalaattia. Pöydän vieressä seisoivat tarjoilijatyttö valmiina auttamaan ja välillä ylpeys käy lankeemuksen edellä. Kieltäydyin hänen avustaan ensin, mutta sitten totesin, että marenkinen kakku oli niin sitkeää, että jouduin kuitenkin pyytämään apua sen leikkaamisessa, kun pala ei ollut millään katketa. Päätin, etten tästä lähtien kieltäydy mistään avusta, etten nolaa itseäni... Lopuksi tarjottiin vielä kahvia hotellin loungessa, jotta palvelusväki sai ruveta siivoamaan ruokasalia. Voitte varmaan kuvitella sitä astioiden määrää, koska ruokailijoina oli meidän lisäksi ainakin saksalainen ryhmä, useita kymmeniä ihmisiä. Pakko oli kuitenkin todeta, että huoneen leveä sänky kutsui enemmän kuin kupillinen kahvia. Kello

kävi jo puolta yötä Suomen aikaa, eli kohta oli keikuttu jo liki vuorokausi samoilla silmillä, pieniä bussissa otettuja torkkuja lukuun ottamatta.

Seuraava aamu valkeni hiukan pilvisenä ja meren yllä oli utua, mutta onneksi ei satanut. Aamiaista nautimme samassa ruokasalissa ja saimme nauttia pöytiin tarjoilusta. Listalta piti valita, halusiko perienglantilaista aamupalaa kuten esim. munia, pekonia, makkaroita tai papuja ja itse sai valita lisäksi muroja tai hedelmiä niiden lisukkeeksi. Tietysti myös toastia eli paahtoleipää ja marmeladeja sekä oikeaa voita oli tarjolla. Kahvia tai teetä tuotiin pöytiin kannukaupalla. Aamiaisen jälkeen lähdimme ajamaan Dartmouthiin, pikkukaupunkiin, joka sijaitsee mereen laskevan Dart-joen molemmin puolin. Toiselle puolelle jokea tuli myös junarata, mutta en oikein päässyt selvyyteen, mistä se tuli. Kartalla se näyttää päättyvän lauttarantaan, joka sijaitsee jonkin matkaa joen yläjuoksulla. Isompi lautta kuljettaa siellä autoja ja ihmisiä joen yli, me taas ylitimme joen pienemmällä ”föriillä”, joka otti kyytiin vain ihmisiä. Tutustuimme kaupunkiin jonkin aikaa ja tapasimme tosi ystävällisiä ihmisiä pikku putiikeissa pistäytyessämme. Eräskin vanhan merikarhun näköinen vanhempi herra alkoi innoissaan kertoa meille Norjan-matkastaan, niin että meidän piti jo toppuutella, koska hän yhdisti ilmeisesti Suomen ja Norjan niin läheisiksi. Miekkonen kehui norjalaisia rikkaiksi; me pistimme asian vitsiksi ja

valitimme kansaamme köyhäksi. Juuri ja juuri oli varaa matkustaa tänne...

Olin jo perjantaina lentokentällä tutustunut Anitraan ja Heliin, ja liikuimme kolmistaan koko loppumatkan. Meitä yhdisti kiinnostus mm. Doc Martiniin, koiriin, kissoihin, puutarhoihin, shoppailuun ja saman tyyppinen huumorintaju. En olekaan kuukausiin nauranut niin paljon kuin nyt muutaman päivän aikana ja tuntui, kuin olisin tuntenut heidät jo pitemmän aikaa. Dartmouthista lähti puolen päivän aikoihin lautta, joka kuljetti meidät jokea ylöspäin Greenwayhin, eli Christien kesäkodille, jossa Agatha oli perheineen viettänyt kesiään kymmeniä vuosia. Nyt paikan omistaa National Trust-säätiö ja siellä käy paljon turisteja. Itse rakennus sijaitsi lauttarannasta noin 300-400 metriä, mäkeä ylös. Jyrkkä polku kiemurteli vehreässä metsässä ja toinen polku johdatti huvimajalle, jossa on filmattu elokuva Kuolleen miehen huvimaja. Valitettavasti emme ehtineet käydä siellä lainkaan, koska aikataulu oli hieman tiukka. Piti nimittäin parin tunnin aikana tutustua Christien taloon, ottaa kuvia sen huoneista, rakennuksista ja istutuksista, erilaisista esine-koelmista (mm. upeaa posliinia), vanhasta jeepistä, jolla Agatha ja hänen toinen miehensä, Max Mallowan, olivat ajelleet Irakissa ja Syyriassa tekemässä arkeologisia tutkimuksia, ja samalla ihastella näitä kaikkia, shoppailla matkamuistot (mm. Hercule Poirot-

mukeja), juoda cappuccinot ja pelastaa koira ahdingosta.

Sattui näet niin, että jonottaessamme cappuccinoja kahvilasta, huomasimme, että erään vanhan pariskunnan toinen, melko isokokoinen koira (rodusta en osaa sanoa) oli kiertänyt flexihihnansa pöydän jalan ympäri niin piukkaan, että koiraparka oli jo lähes hirressä. Kiltti koira kuitenkin, istui vaan pöydän alla kohtaloonsa alistuneena, kun noin kahdeksankymppinen koiran omistaja, kookas, tummiin pukeutunut herra, koetti kumarrella pöydän alle ja saada koiran irti. Hän oli kuitenkin niin kankea, ettei homma onnistunut ollenkaan, kun hän ei päässyt tarpeeksi lähelle. Vieressä odottivat vanha rouva ja toinen koira. Katselimme Helin kanssa touhua hetken ja kysyin Heliltä, pitäisiköhän noita auttaa. Mene auttamaan, Heli tokaisi huolestuneena, ja rohkaistuini kysymään: ”May I help you?” Miehen nyökättyä ryömin pöydän alle. Hetken mietin, että jospa hauva ei tykkääkään minusta ja koetin varovasti silitellä sitä, tuttavuutta tehdäkseeni, ettei se haukkaisi naamas-tani palaa heti kättelyssä. Mutta koira oli tosiaan kilteistä kiltein ja sain sitä vedetyksi kaulapannasta hiukan likemmäksi pöydän jalkaa, että pääsin irrottamaan pannan hihnasta. Sen jälkeen oli helppo kiertää hihna irti ja kiinnittää panta takaisin koiran kaulaan. Mies otti hihnan pään vastaan kiitollisen näköisenä ja ehkä odotin jonkinlaista vuolasta kehumista tästä urotyöstäni, mutta sellaista en saanut. He kyllä

kiittelivät ja nyökkäilivät, mutta melko vaisusti. Itselleni tuli kuitenkin tosi hyvä mieli tapauksesta ja myöhemmin vielä nähdessäni rouvan, hän morjesti minulle.

Kesäkodissa käytyämme pysyttelimme vielä Christien jalanjäljillä ja paluumatkalla Torquayhin poikkesimme kirkossa, jota Agatha oli pitänyt lempikirkkonaan. Se sijaitsee Churston Ferrersissä, lyhyen matkan päässä Dartmouthista. Christie on lahjoittanut kirkkoon yhden ikkunan, tai oikeastaan sen maalaukset ja tienasi siihen rahat aikoinaan lahjoittamalla erään kirjansa oikeudet kirkolle. Tästä kertoi hyvin eläväinen naishenkilö, kirkon opas, joka puhui todella kaunista ja selkeää englantia. Silti en muista hänen selostuksestaan juuri muuta kuin että hänen suosikkikohtansa lasimaalauksessa on kuulemma violetti lehmä. Aloin vimmatusti etsiä katseellani teoksesta lehmää, ja kyllä siellä sellainen on, kaikkien paimenien, kalastajien ja muiden ihmis- ja eläinhahmojen joukossa. Maalauksessa on 25 eri ruutua ja lehmä löytyy ylärivistä. Churstonin tunnelmalliselle hautausmaalle on haudattu myös *Rosalind Hicks*, Agathan ainoa lapsi, mutta hauta oli lähes hoitamaton. Ihmettelin tätä, koska Rosalindilla on kyllä poika, hyvin varakas sellainen, koska ainoana Dame Agathan perillisenä hän on saanut mahtavat tulot kaikista kirjoista, näytelmistä ja elokuvista, joita Christie on aikoinaan kirjoittanut. Niitä on käännetty jopa 44 eri kielelle ja myyty

yli 2 miljardia kappaletta. Mutta ehkä hän ei pysty hoitamaan hautaa itse, eikä Britanniassa ilmeisesti tunneta seurakuntien haudanhoitopalveluita.

Ennen hotellin illallista meille jäi aikaa tutustua hiukan paremmin Torquayn keskusta, jonne bussi jätti meidät noin klo 16.30. Kaupat olivat auki vielä tunnin ja ehdimme pistäytyä aika monessa pikku kaupassa ennen kuin ovet sulkeutuivat – meidän mielestämme ihan liian aikaisin – vaikka eiväthän kaupat täälläkään olisi sen kauemmin auki olleet. Oli myös mukava istahtaa rantabulevardin terasille ja katsella sen vilinää. Oli helteinen ilta, ja merituuli oli lämmin. Taas kerran meiltä kysyttiin, jopa kahdesti, mitä kieltä puhutte. Kerroimme olevamme

Näkymä Torquayn keskustasta

Suomesta ja taas vastaus oli se sama: ”Aha, very nice!” Tällä kertaa ei kumpikaan kysyjistä alkanut kertoa omista pohjoismaiden vierailustaan. Kaupungilta oli noin kahden kilometrin matka hotellille ja kävelimme sen

Anitran ja Helin kanssa. Jaloissa alkoi jo vähän tuntua päivän aikana tallustellut kilometrit, vaikka olimme bussissakin istuneet.

Ennen illallista olisi ollut tilaisuus käydä meressä uimassa, mutta ei sattunut uimapukua mukaan. Muutamia surffailijoita ja uimareita rannassa näkyi. Istahdimme Grand Hotelin edustalle hetkeksi lepuuttamaan jalkoja ja nauttimaan suuren maailman tunnusta. Liikkeellä oli paljon väkeä sekä kävellen että autoilla, ja koiria taluttavia perheitä oli paljon. Tosin moni koirista näytti siltä, että olisi mieluummin makaillut varjossa kuin lenkkeillyt kuumalla asvaltilla.

Illallinen meni toisena iltana samoin sävelin kuin eilenkin, mutta tarjoilu kävi paljon nopeammin. Illalla jäi jopa aikaa ja voimia nauttia vielä kahvikupillinen hotellin ravintolassa ja tutustua samalla oppaaseen ja muihin matkalaisiin hiukan paremmin. Opas oli kotoisin Hämeenkyröstä eli yllättävän läheltä, ja oli taas tulossa kesäksi Suomeen. Aviomies on englantilainen ja heillä on takana pitkä avioliitto.

(jatkuu ensi numerossa)

– Leena Falttu –

Ripaus Louhisaaren kartanon varhaishistoriaa

Minun ja *Faltun Leenan* kesäretki suuntautui tällä kertaa Naantalin kautta Askaisiin, Louhisaaren kartanoon. Se on monille tuttu kohde luokkaretkiltä, mutta sinne kannattaa suunnata auton nokka myöhemmälläkin iällä. Tältä vuodelta linna on suljettu, ja se avataan jälleen 15.5.2019. Opastettujen kierrosten alkamisajat kannattaa tarkistaa, koska kartanon toiseen ja kolmanteen kerrokseen pääsee vain oppaan kanssa. Alakertaan, sivurakennuksiin ja puutarhaan voi tutustua myös omin päin.

Linna on valmistunut vuonna 1655 (jotkut pitävät vuotta rakentamisen aloitusvuontena). Se tuo ilmi rakennuttajansa *Herman Klaunpoika Flemingin* asemaa ja säätyä.

Aioin kirjoittaa laajemmin Louhisaaren historiasta, mutta se on mahdotonta. Sitä ei voi runnoa muutamaan sivuun, mutta jo vierailun aikana mielessäni alkoi raksuttaa kysymys, miksi kartano rakennettiin aikoinaan juuri tänne? Päätin keskittyä tähän ja löysin jonkinlaisen vastauksen, jonka kerron tässä tiivistetyssä ja oikaistussa muodossa.

Opas kertoi, että vielä Herman Flemingin aikaan Mynämäenlahden vedet liplattivat linnan lähetyvillä, ja rannalta oli suora meriyhteys Tukholmaan. Tässä lienee ollut yksi syy Hermannin rakennuspaikan valintaan, koska hän oli tiiviisti mukana valtakunnan politiikassa, mutta paljon ennen häntä paikalla on ollut asutusta.

Sydänkeskiajalla vesijättömaa tarjosi uudisasukkaille monipuolista toimeentuloa, ja harvaan asutulla rannikolla oli tilaa tulokkaille. Itsessään Louhisaarta koskeva keskiaikainen lähdeaineisto on täysin tuhoutunut. Siksi ollaan osittain päätelmien, osittain muualta saadun sovellettavan tiedon varassa.

Askaisten kirkon ympärillä on ollut tiivis rälssimaan keskittymä: Autuinen, Ahtinen, Nynäinen ja Louhisaari. Kirkko on kaikkiin nähden keskeisellä paikalla. Alkujaan kartanot ovat muodostaneet ison kartanoläänin, joka on viimeistään 1400-luvun alussa jaettu neljän perillisen kesken.

1300-luvulla Ruotsin aateliset siirsivät asumuksensa ylhäiseen yksinäisyyteen, pois rahvaan läheisyydestä, ja maisemallisesti kauniille paikoille. Vallihaudoilla haluttiin entisestään korostaa kartanon asukkaiden eroa ympäristöön. Ilmiötä on tutkittu eritoten Smoolannissa ja Upplannissa. Kartanot rakennettiin niemenkärjille ja rannan tuntumassa oleviin saariin. Tämä näkyy myös niiden nimissä. Näs- ja holmloppuisia nimiä on paljon. Aikaisempi tutkimus selitti sijainnin valintaa puolustuksellisilla syillä, mutta sen nykytutkimus on hylännyt.

Samoin on Louhisaaren laita. Sen alkuperäinen nimi on ollut ilmansuuntaa

osoittava Lounassaari, ja ruotsiksi se on Villnäs. On päätelty, että vallihaudan takana on ollut tasanne, jonka ympärille rakennukset ovat ryhmittyneet. Päärakennuksen lisäksi on rakennettu tarpeen mukaan tupia kamareineen, esimerkiksi rouvainkamarit ja linnantuvat sekä tuvat asemiehille, voudille ja lapsille. Lisäksi on ollut erillinen keittiö. Karjapiha on sijainnut mantereen puolella.

Tässä on kuvattu Kalannin Sundholmin keskiaikainen säteri. Louhisaaren sijainti ja rakennukset ovat todennäköisesti olleet samankaltaiset.

Yksi kriteeri paikan valinnalle on ollut ympäristön laajat niityt, joista saatiin apetta karjalle ja hevosille. Karjaa taas pidettiin pääasiassa pitkään sen tuottaman lannan vuoksi.

Flemingit ovat olleet mielenkiintoisia persoonia. Ehkä joskus myöhemmin palaan heidän pariinsa.

– *Marja Hiltunen* –

Lähteet:

Louhisaaren kartano: suku ja rälssi – säteri ja kirkko

Kansallismuseon kotisivut

Oikeat vastaukset Satakunta-kysymyksiin ovat:

1b 2b 3b 4b 5a 6a 7c 8b 9c 10a

Satakunta-kysymyksiä

1. Suomen presidenteistä on syntynyt Satakunnassa
a) Mauno Koivisto b) Risto Ryti c) Kyösti Kallio.
2. Satakunnan väkiluvultaan 3. suurin kunta on
a) Harjavalta b) Ulvila c) Kankaanpää.
3. Satakuntalaisten laulun sanoituksessa on kohta
a) ”... raukat vain menkööt merten taa”
b) ”.. töin ja toimin raatoi rauhan mies”
c) ”... taivasta sen ja yötä valkeaa”.
4. Laulun ” Kuubalainen serenadi” on sanoittanut
a) H.J. Nortamo b) Unto Koskela c) Tuntematon merimies.
5. Kiettare on
a) Kokemäenjoessa oleva saari
b) Satakunnassa käytetty lankojen keritsemislaitte
c) entinen nimitys kulkukauppiaasta.
6. Säskylän Köyliössä on Lallin patsas. Patsaan miehellä on aseinaan
a) keihäs ja kirves b) miekka ja kirves c) puukko ja kirves.
7. Satakunnan maakuntakasvi on
a) kurjenkello b) valkovuokko c) tyrni.
8. Satakuntalaisia kansanedustajia on nykyisessä eduskunnassa
a) 7 b) 8 c) 9.
9. Montako kansallispuistoa ainakin osittain kuuluu Satakuntaan?
a) 1 b) 2 c) 3.
10. Rauman kaupunki perustettiin vuonna
a) 1442 b) 1492 c) 1512.

Oikeat vastaukset ovat sivulla 19. Kysymykset laati *Helena Heinonen*.